

شورای عالی حوزه علمیه قم

مرکز مدیریت حوزه های علمیه خواهران

مدرسه علمیه ریحانه اصفهان

مقاله علمی - پژوهشی

عنوان

صدق و راستگویی از دیدگاه آیات و روایات

پژوهشگر

راضیه عسگرانی

زمستان ۱۳۹۴

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

چکیده

اهدافی که در این تحقیق دنبال می شود عبارتند از: آشنایی با معانی صدق و واژه های مرتبط با آن ، بیان جایگاه صدق در آیات و روایات و تأثیر آن در زندگی فردی ، اجتماعی ، دنیوی و اخروی است. این تحقیق با مراجعه به کتب مرتبط با آن تدوین یافته است و مهم ترین یافته های آن از این قرار است : صدق در لغت یعنی مطابقت قول با نیت و ضمیر و با آن چیزی که از آن خبر داده شده است ؛ و در لغت به معنای مطابقت داشتن حکم و سخن با واقعیت است ؛ یعنی جز سخن راست بر زبان نیاوریم. واژه ی کذب نقطه ی مقابل صدق است و معنای آن دروغ گفتن می باشد. کم را بیش گفتن یا بیش را کم گفتن دروغ است و گوینده اش را دروغگو می نامند . [دروغ اگر بسیار زشت باشد و نسبت ناروایی را به کسی بدهد بهتان نامیده می شود . توریه هم به معنای پنهان نمودن حقیقت است ، یعنی متکلم به گونه ی صحبت کند که مخاطب معنای دیگری از سخن او در یابد.] صدق و راستی از ارکان مهم و اساسی اسلام است و در اهمیت آن از منظر قرآن همین بس که در آیات زیادی در کنار با ارزش تقوا قرار گرفته است. روایات اسلامی نیز بر راستگویی مسلمانان تأکید نموده اند و آن را از اصول ایمان و تدین به حساب آورده اند.

کلید واژگان: صدق ، راستگویی، دروغ ، آیات و روایات ، آثار صدق ، انواع صدق.

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
مقدمه	۱
۱- معانی صدق	۳
۲- معانی کذب	۴
۳- معانی توریه	۵
۴- بهتان	۷
۵- انواع صدق و راستگویی	۸
الف- صدق در گفتار	۸
ب- صدق در نیت و اراده	۹
ج- صدق در عهد و تصمیم بر کار نیک	۹
د- صدق در وفای به عهد	۹
ه- صدق در کردار	۹
و- صدق در مقامات دینی	۱۰
۶- آثار صدق و راستی	۱۱
۱-۲- آثار دنیوی	۱۱
الف- اصطلاح اعمال و پاکی کردار	۱۱
ب- جلب اطمینان	۱۲
ج- بزرگی مقام و جلال انسان	۱۲
د- قوی شدن حجت	۱۲
ه- نجات و سلامتی	۱۳

۱۳	و- نشانه‌ی جوانمردی
۱۴	ز- پیروزی در کارها
۱۴	۲-۲- آثار اخروی
۱۴	الف- خشنودی خدا و بهشتی شدن
۱۵	ب- برخورداری از تمام نعمتها
۱۵	۷- علل و آثار دروغ‌گویی
۱۵	۷-۱- ریشه‌ها و علل دروغ‌گویی:
۱۵	الف- ضعف ایمان
۱۶	ب- پستی نفس
۱۶	ج- دو رویی و نفاق
۱۶	د- سختگیری بیمورد
۱۷	۲-۷- آثار و پیامدهای دروغ‌گویی
۱۷	الف- دروغ سرچشمه نفاق
۱۷	ب- دروغ ویرانگر اساس ایمان
۱۸	ج- دروغ سرچشمه انواع گناهان
۱۸	د- دروغ و کفر
۱۸	ه- بیاعتباری، سرزنش و پشیمانی
۱۸	و- کم حافظه شدن دروغگو
۱۹	۳-۷- راههای پیشگیری و درمان دروغ‌گویی:
۱۹	الف- بیان عواقب و پیامدها
۱۹	ب- ایجاد شخصیت
۲۰	ج- کوشش برای تقویت پایه‌های ایمان به خدا
۲۰	د- اصلاح محیط
۲۲	نتیجه‌گیری

پیشهادات

پیشنهاد می‌شود طلاب عزیز در زمینه‌ی میزان ارتباط باورهای دینی با دروغ تحقیق کند و سعی شود این تحقیق میدانی باشد. تا میزان و تأثیر اعتقادات بر رفتارهای ناپسند مشخص شود.

پیشنهاد می‌شود طلاب گرانقدر طی تحقیق جداگانه‌ای صفات پسندیده‌ی اخلاقی از جمله: صدق، عفو و.... را آسیب شناسی کنند چرا که انسان همواره ممکن است دچار افراط و تفریط شود و گاهی حتی در متصف شدن به صفات حسنه زیاده‌روی کند مثلاً در راستگویی آنقدر افراط کند که دچار سخن‌چینی، غیبت و.... شود. همانطور که شاعر ارجمندی هم فرموده است: «جز راست نباید گفت، هر راست نشاید گفت». بعضی راست‌ها اگر گفته شوند چه بسا ممکن است آشوگر و فتنه برانگیز باشند.

فهرست منابع

*قرآن کریم

*نهج البلاغه

- ۱- راغب اصفهانی، ابولقاسم حسین بن محمد بن فضل، المفردات فی غریب القرآن ، مترجم: دکتر سید غلامرضا خسروی، ج ۲، چ ۲، انتشارات مرتضوی، تهران، ۱۳۷۴ ش.
- ۲- طوسی، خواجه نصیر الدین، اوصاف الشراف، تهران، دفتر نشر فرهنگ اسلامی، ۱۳۶۸ ش.
- ۳- افرام البستانی، فؤاد، منجد الطلاب، مترجم: محمد بندریگی، تهران، انتشارات حر، ۱۳۷۸ ش.
- ۴- تیمیمی آمدی «ره»، عبدالواحد بن محمد، غررالحکم و دررالکلم، ترجمه و شرح سید هاشم رسولی محلاتی، ج ۱، چ ۳، دفتر نشر فرهنگ اسلامی، تهران، ۱۳۷۹ ش.
- ۵- جعفری، محمد تقی، ترجمه و تفسیر نهج البلاغه، ج ۳، بی جا، دفتر نشر فرهنگ اسلامی، بی جا، ۱۳۶۲ ش.
- ۶- حر عاملی، محمد بن حسن، وسائل الشیعه، چ ۶، تهران، کتابفروشی اسلامیّه، ۱۴۰۲ ق.
- ۷- حسینی دشتی، سید مصطفی، معارف و معاریف «دائرة المعارف جامع اسلامی»

ج ۳، تهران، مؤسسه فرهنگی آرایه ۱۳۸۵ ش.

۸- عزیزی، عباس، رهنمودهای امام صادق «علیه السلام»، ترجمه «مصباح الشریعه و

مفتاح الحقیقه»، ج ۱، چ ۱، انتشارات اعلی، بیروت، ۱۴۰۰ ق.

۹- غزالی طوسی، ابوحامد محمد، کیمیای سعادت، به کوشش حسین خدیو جم، ج ۲،

چ ۳، تهران، شرکت علمی فرهنگی، ۱۳۶۹ ش.

۱۰- فیض کاشانی، محسن، اخلاق حسنه، مترجم: محمد باقر ساعد، چ ۱۰، تهران،

پیام آزادی.

۱۱- قائمی، علی، خانواده و مشکلات اخلاقی کودکان، چ ۲، انتشارات امیری،

۱۳۷۹ ش.

۱۲- قرشی، سید علی اکبر، قاموس قرآن، ج ۴، چ ۱۵، تهران، دارالکتب السلامیه،

۱۳۸۶ ش.

۱۳- کلینی، محمد بن یعقوب، اصول کافی، مترجم: محمد باقر کمره‌ای، ج ۵، چ ۳،

تهران، أسوه، ۱۳۷۵ ش.

۱۴- مجلسی، محمدباقر، بحارالانوار، ج ۷۱-۷۲-۷۸، کتاب فروشی اسلامیه، تهران،

۱۳۷۶ ش.

۱۵- محمدی ری شهری، محمد، میزان الحکمه، ترجمه حمید رضا شیخی، ج ۶،

چ ۱، قم، دارالحديث، ۱۳۷۷ ش.

۱۶- مرکز تحقیقات اسلامی نمایندگانی ولی فقیه در سپاه پاسداران، اخلاق

اسلامی، چ ۲، چ ۱، معاونت آموزشی سازمان عقیدتی سیاسی وزارت دفاع، تهران، ۱۳۷۶ ش.

- ۱۷- معین، محمد، فرهنگ فارسی معین، ج ۱، چ ۱، تهران، انتشارات گلی، ۱۳۸۵ ش.
- ۱۸- مکارم شیرازی و همکارانش، ناصر، زندگی در پرتو اخلاق، ج ۱۷، چ ۱۵، انتشارات نسل جوان، قم، ۱۳۷۲ ش.
- ۱۹- نراقی، احمد، معراج السعاده، چ ۳، قم: انتشارات هجرت، ۱۳۷۵ ش.
- ۲۰- نراقی، مهدی، علم اخلاق اسلامی، مترجم: سید جلال الدین مجتبوی، ج ۲، چ ۳، تهران، حکمت، ۱۳۷۵ ش.
- ۲۱- نوری، حسین بن محمد، مستدرک الوسائل، ج ۹، چ ۱، قم، مؤسسه آل البيت، ۱۴۰۸ ق.
- ۲۲- نیلی پور، مهدی، بهشت اخلاق، ج ۲، چ ۴، قم، مؤسسه تحقیقاتی ولی عصر «عج»، ۱۳۸۷ ش.

